

Marja-Lisa Laukkonen

24.1.2023

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Viite: Lausuntopyyntö HE 322/2022 vp 19.1.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 322/2022 vp)

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto yliopistosairaalalisää koskevaan esitykseen ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esityksen taustalla on THL:n tutkimus olosuhdetekijöistä sote-rahoituksessa (Häkkinen ym. 2022). Tutkimuksessa osoitetaan, että yliopistosairaaloiden yksikkökustannukset ovat noin 10 % korkeammat kuin muissa keskussairaaloissa, mikä työpaperissa esitetyn laskentamallin perusteella vastaa noin 350 miljoonan euron kustannuksia vuoden 2020 rahoituksen tasossa.

On hyvä huomata, että tutkimuksessa esitetty euromääräinen arvio yliopistosairaaloita ylläpitävien hyvinvointialueiden rahoitustarpeesta ei ole täsmällinen ja toimii kompromissina eri regressiomalleista saaduille tuloksille. Kaikissa malleissa yliopistosairaaloiden yksikkökustannukset ovat hieman yli tai alle 10 % korkeammat kuin muissa keskussairaaloissa, ja tulosten epävarmuutta lisää suhteellisen isot luottamusvälit. Kyseessä on kuitenkin ensimmäinen aiheesta tehty tutkimus, jota voidaan jatkossa täsmentää, jos käyttöön saadaan nykyistä parempia aineistoja.

Nykyisen tiedon valossa THL:n tutkimuksessa esitetty arvio rahoitustarpeen tasosta on joka tapauksessa hyvä suuntaviiva. Jatkotutkimukseen tarvitaan mm. tarkkaa raportointia yliopistosairaaloiden ja muiden sairaaloiden kustannuksista sekä kansallisesti yhtenäistä ja laadukasta DRG-laskentaa potilaiden vaikeusasteen tunnistamiseksi.

Hallituksen esityksessä todetaan, että nykyisistä määräytymistekijöistä asukasperusteisuudella kohdistetaan rahoitusta ison väestöpohjan alueille, joilla myös yliopistosairaalat yleensä toimivat. Siksi voidaan ajatella, että asukasperusteisella rahoituksella korvataan ainakin osin myös yliopistosairaaloiden lisäkustannuksia. THL kuitenkin korostaa, että asukasperusteinen rahoitus ei pohjautu tutkimustietoon ja kohdistaa rahoitusta epätarkasti mm. yliopistosairaaloiden lisäkustannusten kattamiseen. Siksi tulisi edelleen harkita asukasperusteisesta rahoituksesta luopumista.

THL:n tutkimuksessa (Häkkinen ym. 2022) esitetään, että yliopistosairaaloiden korkeammat yksikkökustannukset voidaan huomioida joko osana yleiskatteellista rahoitusta tai siitä erillisenä rahoituksena. Yliopistosairaaloiden korkeammat yksikkökustannukset sisältyvät kunnilta hyvinvointialueille siirtyvään rahoitukseen koko maan tasolla, minkä vuoksi osa hyvinvointialueiden yleiskatteellisesta rahoituksesta olisi perusteltua jakaa yliopistosairaalalisän kautta. THL kuitenkin katsoo, että rahoitusjärjestelmän selkeyden kannalta tulevaisuudessa olisi joka tapauksessa järkevää yhdistää nyt esitetty yliopistosairaalalisä sekä opetuksen ja tutkimuksen erillisrahoitus. Tällöin olisi selkeämmin osoitettavissa, mikä osuus rahoituksesta kohdennetaan yliopistosairaaloiden lisätehtävien perusteella.

THL:n tutkimuksessa tarkastellaan yksikkökustannuksia, eli kustannuksia suhteessa DRG-painotettuihin hoitajaksoihin niin, että tarkasteltavista kustannuksista on vähennetty opetuksen ja tutkimuksen erillisrahoitus. Näin ollen voidaan ajatella, että myös yliopistosairaalalisä tulisi jakaa

Marja-Lisa Laukkonen

24.1.2023

hyvinvointialueille suhteessa niiden tuotokseen. Tuotos ei kuitenkaan välttämättä jakaudu hyvinvointialueiden kesken samassa suhteessa kuin asukasluku, jonka perusteella yliopistosairaalisä esitetään hallituksen esityksessä jaettavan hyvinvointialueiden kesken.

Rahoituksen jakaminen tuotoksen perusteella voisi kuitenkin johtaa kustannuskontrollin heikkenemiseen. Jos alueen saama yliopistosairaalisä olisi suoraan riippuvainen yliopistosairaalan toteutuneista kustannuksista, voisi valtio joutua hyvittämään alueille myös epätarkoituksenmukaista kustannusten kasvua. Hyvinvointialueen tai yhteistyöalueen asukasluku rahoituksen jakoperusteena on siksi THL:n näkemyksen mukaan ensi vaiheessa perusteltu.

Yhteistyöalueiden väkiluvut kuvaavat todennäköisesti hyvinvointialueiden asukaslukua paremmin tuotoksen jakaantumista yliopistosairaaloiden välillä, jolloin yhteistyöalueiden väkilukuun perustuva rahoituksen allokatio voisi olla oikeudenmukaisempi vaihtoehto. Toisaalta tällöin rahoitusjärjestelmä olisi vähemmän läpinäkyvä, koska HE:n mukaisessa mallissa yliopistosairaaloiden lisärahoituksesta osan oletetaan kanavoituvan hyvinvointialueiden asukaslukuun perustuvan asukasperusteisen rahoituksen kautta.

THL katsoo edelleen, ettei hyvinvointialueiden rahoitusmuutosten enimmäismääriä tulisi rajoittaa pysyvillä siirtymätasauksilla. Pysyvän siirtymätasauksen kaltaiset erät vievät aikaisemman rahoituksen ongelmia määrittämättömän pitkälle tulevaisuuteen. Siirtymätasausjärjestelmä on kuitenkin sinänsä tärkeä hyvinvointialueiden toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Mika Salminen

Marja-Lisa Laukkonen

24.1.2023

Lähteet

Häkkinen, Unto ym.: Olosuhdetekijät sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa. THL Työpaperi 2022/25